

Niezbędnik ósmoklasisty 2021-2022

nazwy liczb w działaniach

$$\underset{\substack{\uparrow \\ \text{składnik}}}{1} + \underset{\substack{\uparrow \\ \text{składnik}}}{2} = \underset{\substack{\uparrow \\ \text{suma}}}{3}$$

$$\underset{\substack{\uparrow \\ \text{odjemna}}}{3} - \underset{\substack{\uparrow \\ \text{odjemnik}}}{2} = \underset{\substack{\uparrow \\ \text{różnica}}}{1}$$

$$\underset{\substack{\uparrow \\ \text{czynnik}}}{3} \cdot \underset{\substack{\uparrow \\ \text{czynnik}}}{2} = \underset{\substack{\uparrow \\ \text{iloczyn}}}{6}$$

$$\underset{\substack{\uparrow \\ \text{dzielna}}}{6} : \underset{\substack{\uparrow \\ \text{dzielnik}}}{3} = \underset{\substack{\uparrow \\ \text{iloraz}}}{2}$$

cechy podzielności liczb

Liczba dzieli się przez:

- 2** gdy jej ostatnia cyfra to: 2, 4, 6, 8 lub 0
- 4** gdy jej dwie ostatnie cyfry tworzą liczbę podzielną przez 4
- 5** gdy jej ostatnia cyfra to 0 lub 5
- 10** gdy jej ostatnia cyfra to 0
- 3** gdy suma jej cyfr jest liczbą podzielną przez 3
- 9** gdy suma jej cyfr jest liczbą podzielną przez 9

liczby pierwsze i liczby złożone

liczba pierwsza – naturalna liczba dodatnia, która ma tylko dwa dzielniki: 1 i samą siebie
np. 2, 3, 5, 7, 11

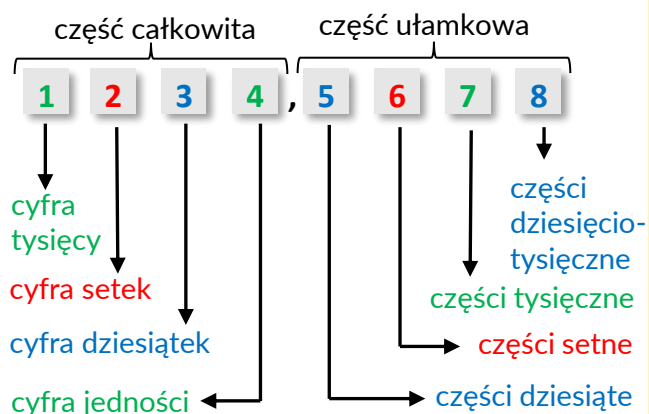
liczba złożona – naturalna liczba dodatnia, która ma więcej niż dwa dzielniki: np. 4, 6, 48

liczby 0 i 1 nie są ani liczbami pierwszymi ani liczbami złożonymi.

rozkład liczby na czynniki pierwsze

Przykład:
$$\begin{array}{r|l} 39 & 3 \\ 13 & 13 \\ 1 & \end{array} \quad 39 = 3 \cdot 13$$

nazwy cyfr w zapisie liczby

kolejność wykonywania działań

działania
w nawiasach

1

potęgowanie
i pierwiastkowanie

2

mnożenie
i dzielenie*

3

dodawanie
i odejmowanie*

4

*w kolejności występowania

rodzaje liczb

liczby naturalne: 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, ...

liczby całkowite: ..., -3, -2, -1, 0, 1, 2, 3, ...

liczby wymierne: liczby, które można przedstawić w postaci ułamka, w którym licznik i mianownik są całkowite, np. 3; $\frac{1}{2}$; -0,25; $-5\frac{1}{2}$ (mają rozwinięcie dziesiętne skończone lub nieskończone okresowe)

liczby niewymierne: liczby, których nie można przedstawić w postaci ułamka zwykłego, np. $\sqrt{3}$, $-\sqrt[3]{7}$, π (mają rozwinięcie dziesiętne nieskończone nieokresowe)

Niezbędnik ósmoklasisty 2021-2022

ułamki zwykłe

$$\frac{\text{licznik}}{\text{mianownik}}$$

Ułamek dodatni jest:

- ułamkiem właściwym, gdy:
 $\text{licznik} < \text{mianownik}$
- ułamkiem niewłaściwym, gdy:
 $\text{licznik} \geq \text{mianownik}$

liczba odwrotna do $a \neq 0$

$$\frac{1}{a} \quad (\text{liczba } 0 \text{ nie ma liczby odwrotnej})$$

liczba przeciwna do a

$$-a \quad (\text{liczbą przeciwną do } 0 \text{ jest } 0)$$

prędkość, droga, czas

$$v = \frac{s}{t}$$

v – prędkość, s – droga, t – czas

ułamki i procenty

$$\frac{1}{100} = 0,01 = 1\%$$

$$\frac{1}{10} = 0,1 = 10\%$$

$$\frac{1}{5} = 0,2 = 20\%$$

$$\frac{1}{4} = 0,25 = 25\%$$

$$\frac{1}{2} = 0,5 = 50\%$$

$$\frac{3}{4} = 0,75 = 75\%$$

(ułamek dziesiętny nieskończony okresowy)

$$\frac{1}{3} = 0,3333 \dots = 0,(3) \approx 33\frac{1}{3}\%$$

zaokrąglanie liczb

Jeśli pierwszą z odrzucanych cyfr jest 0, 1, 2, 3, 4, to ostatnia pozostawiona cyfra się nie zmienia. Odrzucone cyfry zastępujemy zerami. Np. przybliżenie do setek 3 430 $\approx$ 3 400

Jeśli pierwszą z odrzucanych cyfr jest 5, 6, 7, 8, 9, to do ostatniej pozostawionej cyfry **dodajemy 1**. Odrzucone cyfry zastępujemy zerami. Np. przybliżenie do setek 3 480 $\approx$ 3 500

skala

skala liczbowa na mapie

np. 1 : 200 000

mapa	rzeczywistość
1 cm	200 000 cm
1 cm	2 000 m
1 cm	2 km

potęga

Dla dowolnej liczby a i naturalnej liczby n większej od zera:

$$a^n = \underbrace{a \cdot a \cdot \dots \cdot a}_n \quad \begin{array}{l} \text{wykładnik potęgi} \\ \text{podstawa potęgi} \end{array}$$

działania na potęgach

Dla a i b różnych od zera i dla liczb naturalnych m i n :

$$a^m \cdot a^n = a^{m+n}$$

$$a^m : a^n = \frac{a^m}{a^n} = a^{m-n}$$

$$a^m \cdot b^m = (a \cdot b)^m$$

$$a^m : b^m = \frac{a^m}{b^m} = \left(\frac{a}{b}\right)^m$$

$$(a^m)^n = a^{m \cdot n}$$

pierwiastek kwadratowy

Dla dowolnej nieujemnej liczby a :

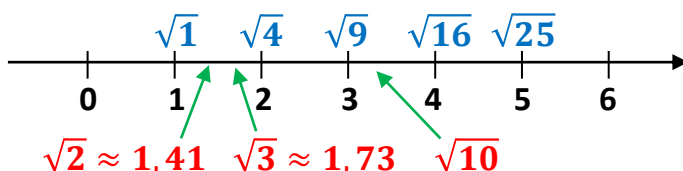
$$\sqrt{a} = b, \text{ gdy } b^2 = a$$

pierwiastek sześcienny

Dla dowolnych liczb a i b :

$$\sqrt[3]{a} = b, \text{ gdy } b^3 = a$$

szacowanie pierwiastków

Niezbędnik ósmoklasisty 2021-2022

wyrażenia algebraiczne

Jednomian – wyrażenie algebraiczne, które jest pojedynczą liczbą, pojedynczą literą lub iloczynem liczb i liter np. $-5x^2v^3$

Jednomian zapisujemy w kolejności:

znak → czynnik liczbowy → czynniki literowe w kolejności alfabetycznej

Jednomiany podobne – różnią się co najwyżej współczynnikami liczbowymi

Suma algebraiczna – suma jednomianów np. $-2xy+4dk$

kwadraty i sześciany liczb

$$11^2 = 121$$

$$12^2 = 144$$

$$13^2 = 169$$

$$14^2 = 196$$

$$15^2 = 225$$

$$16^2 = 256$$

$$17^2 = 289$$

$$18^2 = 324$$

$$19^2 = 361$$

$$2^3 = 8$$

$$3^3 = 27$$

$$4^3 = 64$$

$$5^3 = 125$$

$$6^3 = 216$$

$$7^3 = 343$$

$$8^3 = 512$$

$$9^3 = 729$$

liczba rozwiązań równania liniowego z jedną niewiadomą

jedno rozwiązanie

np. $x+3=7$
 $x=4$

nieskończenie wiele rozwiązań

np. $2x+6=2(x+3)$
 $0=0$

brak rozwiązań

np. $x+3=x+5$
 $3=5$ (sprzeczność)

średnia arytmetyczna

Średnia arytmetyczna zestawu liczb $a_1, a_2, \dots, a_n$ jest równa sumie tych liczb podzielonej przez liczbę składników

$$\frac{a_1 + a_2 + \dots + a_n}{n}$$

prawdopodobieństwo

$$P(A) = \frac{n_A}{N}$$

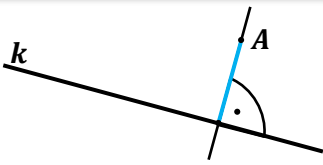
liczba zdarzeń sprzyjających zdarzeniu A

liczba wszystkich możliwych zdarzeń elementarnych

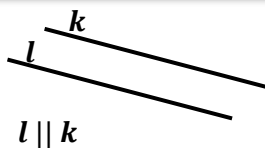
$$0 \leq P(A) \leq 1$$

Niezbędnik ósmoklasisty 2021-2022

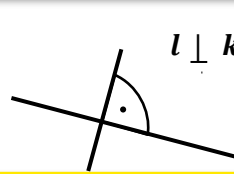
odległość punktu od prostej

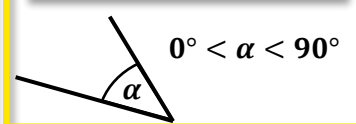
proste równoległe

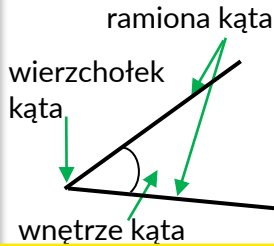
proste prostopadłe

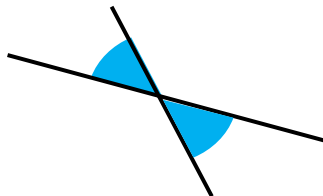
kąt ostry

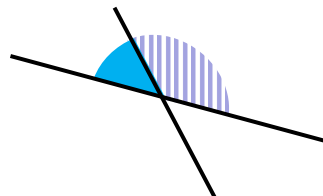
kąt

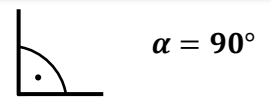
kąty wierzchołkowe

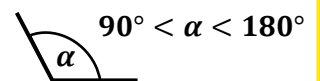
kąty przyległe

kąt prosty

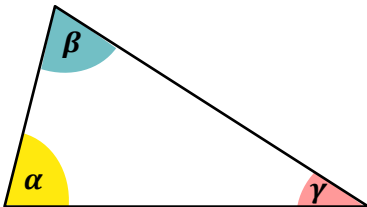

kąt rozwarty

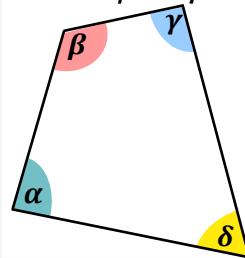
suma miar kątów w trójkącie

$$\alpha + \beta + \gamma = 180^\circ$$

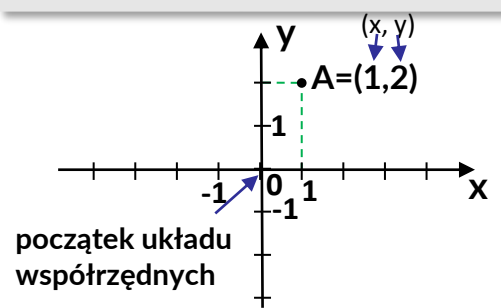

suma miar kątów w czworokącie

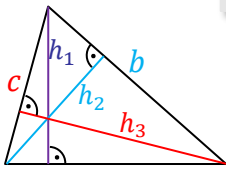
$$\alpha + \beta + \gamma + \delta = 360^\circ$$

układ współrzędnych

trójkąt

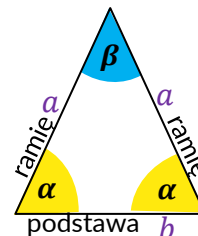

$$P = \frac{a \cdot h_1}{2} = \frac{b \cdot h_2}{2} = \frac{c \cdot h_3}{2}$$

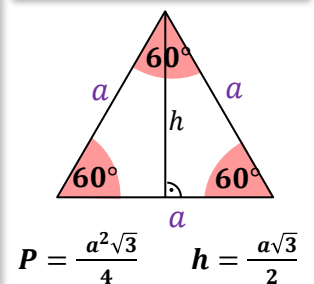
$$Obw. = a + b + c$$

- **trójkąt ostrokątny** – wszystkie kąty wewnętrzne są ostre
- **trójkąt rozwartokątny** – jeden z kątów wewnętrznych jest rozwarty, pozostałe są ostre
- **trójkąt prosty** – jeden z kątów wewnętrznych jest prosty, pozostałe są ostre

trójkąt równoramienny

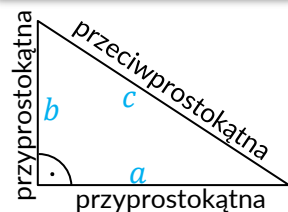

trójkąt równoboczny

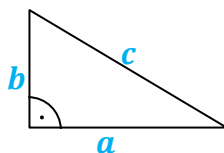
$$P = \frac{a^2 \sqrt{3}}{4} \quad h = \frac{a \sqrt{3}}{2}$$

trójkąt prostokątny

$$P = \frac{a \cdot b}{2}$$

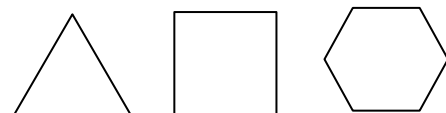
twierdzenie Pitagorasa

$$a^2 + b^2 = c^2$$

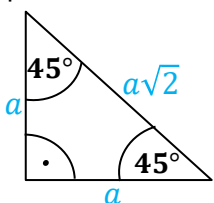
wielokąt foremny

- wszystkie boki mają taką samą długość oraz wszystkie kąty taką samą miarę;
- np. trójkąt równoboczny, kwadrat, sześciokąt foremny

zastosowania twierdzenia Pitagorasa

połowa kwadratu

połowa trójkąta równobocznego:

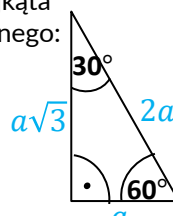

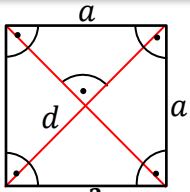
figura osiowosymetryczna

figura, która ma oś symetrii, np.

Niezbędnik ósmoklasisty 2021-2022

kwadrat

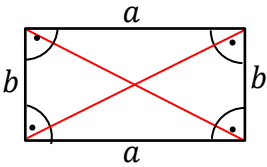
$$P = a^2$$

$$P = \frac{d^2}{2}$$

$$Obw. = 4 \cdot a$$

- wszystkie boki równej długości
- wszystkie kąty wewnętrzne proste
- przekątne prostopadłe do siebie i równej długości
- punkt przecięcia przekątnych jest środkiem każdej z nich
- $d = a\sqrt{2}$

prostokąt

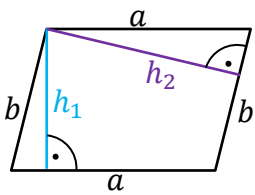

$$P = a \cdot b$$

$$Obw. = 2 \cdot a + 2 \cdot b$$

- pary boków równoległych tej samej długości
- wszystkie kąty wewnętrzne proste
- przekątne równej długości
- punkt przecięcia przekątnych jest środkiem każdej z nich

równoległobok

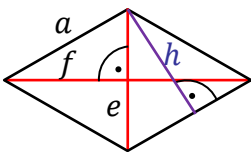
$$P = a \cdot h_1$$

$$P = b \cdot h_2$$

$$Obw. = 2 \cdot a + 2 \cdot b$$

- dwie pary boków równoległych
- pary boków równoległych tej samej długości
- punkt przecięcia przekątnych jest środkiem każdej z nich
- suma kątów przy każdym boku równa 180°

romb

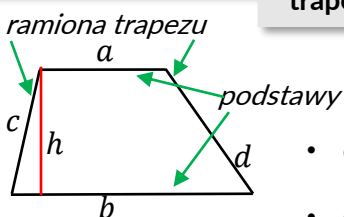
$$P = \frac{e \cdot f}{2}$$

$$P = a \cdot h$$

$$Obw. = 4 \cdot a$$

- wszystkie boki równej długości
- dwie pary boków równoległych
- przekątne prostopadłe do siebie
- punkt przecięcia przekątnych jest środkiem każdej z nich
- suma kątów przy każdym boku równa 180°

trapez

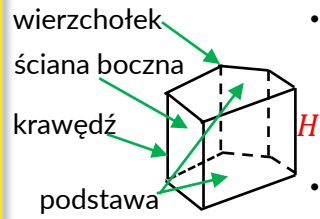

$$P = \frac{(a + b) \cdot h}{2}$$

$$Obw. = a + b + c + d$$

- co najmniej jedna para boków równoległych
- suma kątów przy jednym ramieniu równa 180°

graniastosłup

$$P_c = 2 \cdot P_p + P_b$$

$$V = P_p \cdot H$$

P_c - pole powierzchni całkowitej

P_b - pole powierzchni bocznej

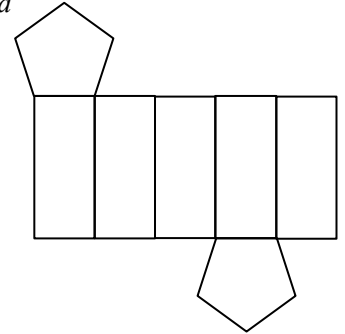
P_p - pole podstawy

V - objętość graniastostupa

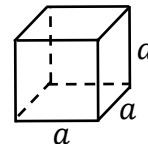
H - wysokość graniastostupa

- graniastosłup prosty:** krawędzie boczne prostopadłe do podstaw, ściany boczne są prostokątami
- graniastosłup prawidłowy:** graniastosłup prosty, podstawa jest wielokątem foremnym
- prostokadłoscian:** graniastosłup prosty, wszystkie ściany są prostokątami
- sześcian:** graniastosłup prosty, wszystkie ściany to kwadraty

przykład siatki graniastostupa:

sześcian

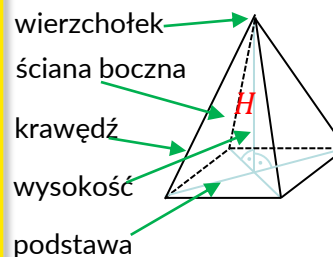

- wszystkie ściany są kwadratami

$$P_c = 6 \cdot a^2$$

$$V = a^3$$

ostrosłup

$$P_c = P_p + P_b$$

$$V = \frac{1}{3} \cdot P_p \cdot H$$

P_c - pole powierzchni całkowitej

P_b - pole powierzchni bocznej

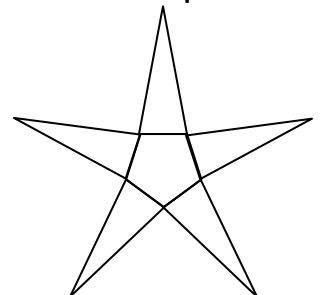
P_p - pole podstawy

V - objętość ostrosłupa

H - wysokość ostrosłupa

- ostrosłup prosty:** krawędzie boczne równej długości
- ostrosłup prawidłowy:** ostrosłup prosty, w którym podstawa to wielokąt foremnny
- czworościan:** ostrosłup, w którym wszystkie ściany są trójkątami

przykład siatki ostrosłupa:

Niezbędnik ósmoklasisty 2021-2022

jednostki masy

1 g
 $1 \text{ dag} = 10 \text{ g}$
 $1 \text{ kg} = 100 \text{ dag} = 1\,000 \text{ g}$
 $1 \text{ t} = 1000 \text{ kg}$

$1 \text{ g} = 0,1 \text{ dag}$
 $1 \text{ dag} = 0,01 \text{ kg}$
 $1 \text{ kg} = 0,001 \text{ t}$

jednostki czasu

$1 \text{ min} = 60 \text{ s}$
 $1 \text{ h} = 60 \text{ min} = 3600 \text{ s}$
 $1 \text{ kwadrans} = 15 \text{ min}$
 $1 \text{ doba} = 24 \text{ h}$
 $1 \text{ tydzień} = 7 \text{ dni}$
 $1 \text{ rok} = 365 \text{ lub } 366 \text{ dni}$
 $1 \text{ rok} = 12 \text{ miesięcy}$

jednostki długości

1 mm
 $1 \text{ cm} = 10 \text{ mm}$
 $1 \text{ dm} = 10 \text{ cm}$
 $1 \text{ m} = 10 \text{ dm} = 100 \text{ cm}$
 $1 \text{ km} = 1000 \text{ m}$

$1 \text{ mm} = 0,1 \text{ cm}$
 $1 \text{ cm} = 0,1 \text{ dm}$
 $1 \text{ dm} = 0,1 \text{ m}$
 $1 \text{ cm} = 0,01 \text{ m}$
 $1 \text{ m} = 0,001 \text{ km}$

jednostki prędkości

$1 \frac{\text{m}}{\text{s}}$
 $1 \frac{\text{km}}{\text{h}} = \frac{1000 \text{ m}}{3600 \text{ s}}$

jednostki pola

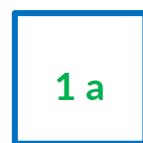
1 mm^2
 $1 \text{ cm}^2 = 100 \text{ mm}^2$
 $1 \text{ dm}^2 = 100 \text{ cm}^2$
 $1 \text{ m}^2 = 100 \text{ dm}^2$
 $1 \text{ m}^2 = 10\,000 \text{ cm}^2$
 $1 \text{ a} = 100 \text{ m}^2$
 $1 \text{ ha} = 10\,000 \text{ m}^2$
 $1 \text{ ha} = 100 \text{ a}$

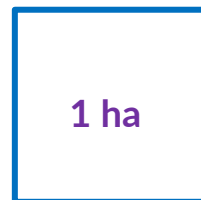
$1 \text{ dm} = 10 \text{ cm}$

$1 \text{ dm} = 10 \text{ cm}$

$1 \text{ dm} \cdot 1 \text{ dm} = 1 \text{ dm}^2 =$
 $= 10 \text{ cm} \cdot 10 \text{ cm} = 100 \text{ cm}^2$

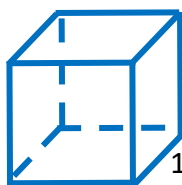
1 a 10 m
 10 m

1 ha 100 m
 100 m

jednostki objętości i pojemności

1 mm^3
 $1 \text{ cm}^3 = 1\,000 \text{ mm}^3$
 $1 \text{ dm}^3 = 1\,000 \text{ cm}^3$
 $1 \text{ m}^3 = 1\,000 \text{ dm}^3$
 $1 \text{ m}^3 = 1\,000\,000 \text{ cm}^3$

$1 \text{ dm} = 10 \text{ cm}$

$1 \text{ dm} = 10 \text{ cm}$

$1 \text{ dm} = 10 \text{ cm}$

$1 \text{ dm} \cdot 1 \text{ dm} \cdot 1 \text{ dm} = 1 \text{ dm}^3 =$
 $= 10 \text{ cm} \cdot 10 \text{ cm} \cdot 10 \text{ cm} = 1000 \text{ cm}^3$

$1 \text{ ml} = 1 \text{ cm}^3$
 $1 \text{ l} = 1\,000 \text{ ml}$
 $1 \text{ l} = 1 \text{ dm}^3$
 $1 \text{ m}^3 = 1\,000 \text{ l}$